

Nader onderzoek beschermde soorten

Voormalige Fatimakerk te Eindhoven

RHO Adviseurs

Projectadviseur

Ruth van den Herik MSc

ruth@habitus.nl

0172-204060

Rapportage

Diede Melsen MSc

Documentcode

RHOA2020-1-NO1-V1

In opdracht van

RHO Adviseurs

Contactpersoon opdrachtgever

dhr. Van Bogget

Opleverdatum

28 oktober 2020

Kwaliteitscontrole

Richard Notenboom BSc

Overname, vereenvoudiging of openbaarmaking van dit rapport inclusief foto's is enkel toegestaan met toestemming van de eigenaar (de opdrachtgever) en onder vermelding van de bron.

Dit rapport is met de grootste zorg samengesteld. Desondanks aanvaardt Habitus geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of door toepassing van adviezen. Onze algemene voorwaarden zijn [hier](#) in te zien. Onze privacyverklaring is [hier](#) te vinden.

Een verklaring van onze documentcodes is te vinden op [onze website](#).

Adres: Tolnasingel 3 / 2411 PV / Bodegraven

Kvk-nummer: 78391385 / Btw-nummer: NL861372669B01

Rekeningnummer: NL14ABNA0494577894

<https://habitus.nl>

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	4
2.	METHODE	6
3.	RESULTAAT & TOETSING	10
4.	CONCLUSIE & AANBEVELINGEN	12

BRONNEN

BIJLAGEN

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van het onderzoek beschreven. Vervolgens wordt het plangebied beschreven en wordt het onderzoek afgekaderd.

1.1 Aanleiding

De opdrachtgever is voornemens om een gedeelte van de voormalige Fatimakerk te Eindhoven om te zetten in woningen. Er is een ecologische quickscan uitgevoerd (Habitat, 7 januari 2020, met rapportcode: RHOA2019-39-QS-V1). Hieruit blijkt dat het gebouw mogelijk gebruikt wordt als verblijfplaats van vleermuizen. Daarnaast wordt het gebouw mogelijk gebruikt als nestplaats door de huismus en gierzwaluw en als rust- of verblijfplaats door de steenmarter.

Het beschadigen of vernietigen van (gebieds)functies van beschermde soorten is verboden onder de Wet natuurbescherming. Daarom is nader onderzoek uitgevoerd om aan te tonen of uit te sluiten dat deze gebiedsfuncties aanwezig zijn.

1.2 Doel en centrale vraag

Dit nader onderzoek wordt uitgevoerd om te kunnen bepalen of de voorgenomen werkzaamheden in strijd zijn met de Wet natuurbescherming. Zo verkrijgt de opdrachtgever inzicht in eventuele aanvullende acties of maatregelen die noodzakelijk zijn. De centrale vraag luidt:

Is er bij uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden kans op overtreding van de Wet natuurbescherming voor de onderzochte soorten en functies?

De onderzochte soorten en functies zijn beschreven in hoofdstuk 2. Dit rapport geeft antwoord op bovenstaande vraag en biedt, indien mogelijk, maatregelen of vervolgacties om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen. Is dit niet mogelijk, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden.

1.3 Plangebied

De gegevens over het plangebied zijn hieronder weergegeven in Tabel 1 en Figuur 1.

Tabel 1: gegevens plangebied

Adres (of coördinaten)	51°25'39.2"N 5°29'43.7"E
Plaats	Eindhoven
Provincie	Noord-Brabant
Te onderzoeken object	Kerkgebouw
Omgeving bestaat uit	Parkeerplaats, wegen, woonwijk en openbaar groen

Een weergave van het plangebied op kaart is in te zien in Figuur 1.

Figuur 1: plangebied (Bron luchtfoto: PDOK, 2018).

1.4 Werkzaamheden

Voor specifieke informatie over de voorgenomen werkzaamheden dient de quickscan geraadpleegd te worden. Globaal worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

1. rooien van vijf bomen vanwege slechte kwaliteit (uitgangspunt is zoveel mogelijk bomen behouden;
2. gedeeltelijke sloop en in pandige verbouwing van het oostelijk deel van de kerk;
3. bouwrijp maken zuidoostelijk deel van perceel;
4. realisatie 13 nieuwbouwwoningen.

1.5 Reikwijdte

Dit soortgericht onderzoek heeft alleen betrekking op:

- het plangebied zoals beschreven in paragraaf 1.3;
- de werkzaamheden zoals beschreven in paragraaf 1.4. Als de werkzaamheden op een andere manier of volgens een andere planning worden uitgevoerd, zijn de conclusies van dit onderzoek niet meer van toepassing. In dat geval wordt geadviseerd om een nieuwe toetsing uit te laten voeren om te bepalen of de werkzaamheden volgens de Wet natuurbescherming kunnen worden uitgevoerd;
- de onderzochte elementen binnen het plangebied, zoals beschreven in hoofdstuk 2;
- de onderzochte soorten en functies, zoals beschreven in hoofdstuk 2;
- de Wet natuurbescherming, niet op ander beleid of wetgeving.

De resultaten van dit onderzoek zijn maximaal drie jaar geldig. Dit soortgericht onderzoek kan voor de initiatiefnemer als bewijsstuk dienen dat ecologisch onderzoek is verricht.

1.6 Criteria

Het onderzoek en deze rapportage voldoen aan de interne proces- en kwaliteitseisen van Habitus, bekijk deze [hier](#). Wij hebben onze eigen kwaliteitseisen opgesteld omdat voor ecologisch onderzoek niet altijd kwaliteitseisen beschikbaar zijn. Het doel van deze eisen is om een kwalitatief onderzoek te bieden. Het betreffen eisen over het proces (beoordeling, interpretatie), onderzoek (protocollen, inzet deskundigheid) en leesbaarheid (rapportage).

1.7 Deskundigheid onderzoekers

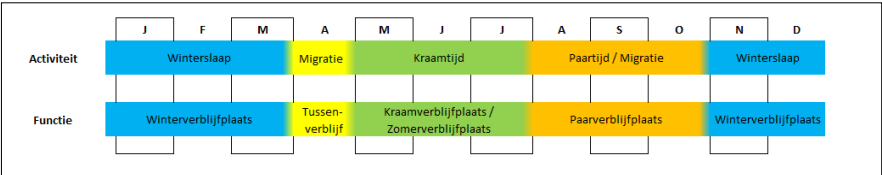
Al onze onderzoeken worden verricht door deskundige ecologen. Op onze [website](#) zijn de cv's van de projectadviseur, kwaliteitscontroleur en onderzoekers opgenomen om deze deskundigheid aantoonbaar te maken.

2. METHODE

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode beschreven per soort(groep). Ook wordt het onderzoek afgekaderd en wordt beschreven op welke wijze de gegevens zijn verzameld.

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen gebruiken een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. Ze volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens trek, balts- en paartijd (sommige soorten), kraamperiode, balts- of paartijd (weer andere soorten), trek en tenslotte weer winterslaap, zie onderstaand tijdschema (Vleermuizen in de stad, 2020).

Figuur 2: Globale seizoenscyclus vleermuizen (Vleermuizen in de stad, 2020)

2.1.1 Vooronderzoek

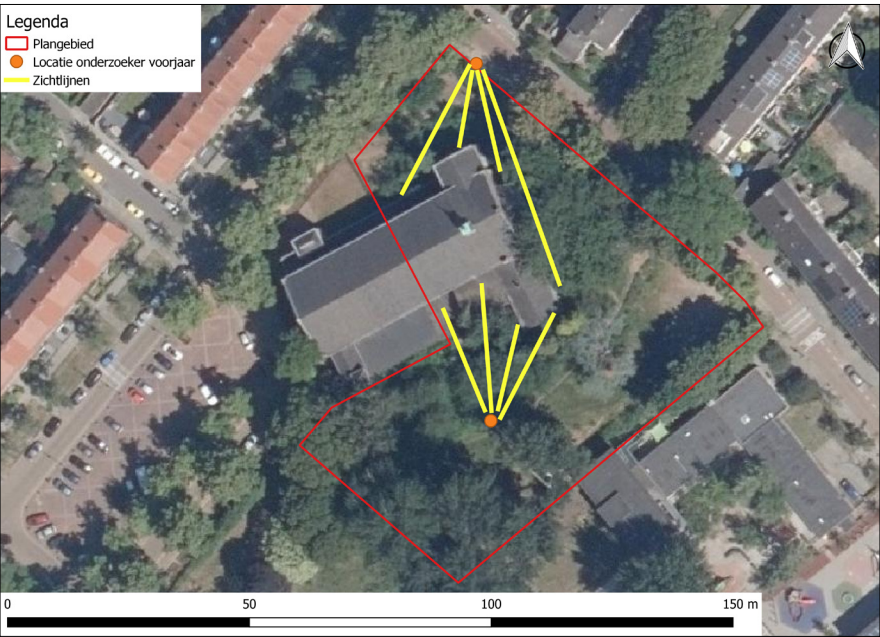
De volgende soorten en functies (zie Tabel 2) worden verwacht op basis van het vooronderzoek.

Tabel 2: mogelijk aanwezige vleermuizen en functies

Soort(en)	Functie(s) ¹	Locatie(s) in het plangebied
Gewone dwergvleermuis	z, k, p, w*, mw	Openingen tussen dakpannen en daklood, openingen luchtsponw.
Ruige dwergvleermuis	z, k, p, w*	
Kleine dwergvleermuis	z, k, p, w*	
Laatvlieger	z, k, p, w*	
Gewone grootoorvleermuis	z, k, p, w*	
Meervleermuis	z, k, p, w*	

¹ z=zomerverblijf, k=kraamverblijf, p=paarverblijf, w=winterverblijf, mw=massawinterverblijf

* Er is volgens het vleermuisprotocol 2017 geen methode beschikbaar voor het onderzoeken van kleine

Figuur 3: Onderzoeksopzet voorjaarsonderzoek (Bron luchtfoto: PDOK, 2018).

winterverblijven die niet of vrijwel niet inspecteerbaar zijn. Daarom wordt deze functie onderzocht op basis van de aanwezigheid van zomer- of paarverblijven. Als er zomer- en/of paarverblijven aanwezig zijn, nemen we een dat er ook kleine winterverblijven aanwezig zijn.

2.1.2 Veldwerk

Tijdens de bezoeken zijn alle relevante waarnemingen genoteerd. De waarnemingen zijn zodanig ingevoerd dat dubbeltellingen zoveel mogelijk zijn voorkomen. Dit wil zeggen dat één baltsende vleermuis niet twee keer is ingevoerd. Op deze manier is een goed beeld verkregen van het totale aantal individuele

vleermuizen in het gebied. Het onderzoek is in het voorjaar uitgevoerd door twee personen en in het najaar door één persoon. Voor de functie paarverblijf is een groter gebied te onderzoeken door één persoon, omdat het gedrag dat duidt op dit type verblijfplaatsen gedurende een langere periode waarneembaar is. Hierdoor hoeft niet elke plek op ieder moment overzien te zijn. De waarnemingen zijn wandelend gedaan. Zie Figuur 3 voor een overzicht van de onderzoeksopzet in het voorjaar. Voor het voorjaarsonderzoek zijn de bezoeken gestart vanuit de vaste punten zoals Figuur 3 weergeeft. Indien er aanleiding voor geweest is, zoals vleermuizen die ergens vandaan vliegen, is de onderzoeker in die richting gewandeld.

2.1.3 Materialen en software

Het veldwerk is uitgevoerd met behulp van een Petterson D240X in combinatie met opname-apparaat Ediroll R-05 en de Petterson M500-384 in combinatie met een Motorola Moto E5 Smartphone. Beide batdetectors beschikken over opname- en vertragsmogelijkheden. Geluiden die niet direct in het veld te determineren waren, zijn opgenomen en later geanalyseerd. Hiervoor gebruiken wij Batsound, Batexplorer en Anabat Insight. Voor het vastleggen van veldbezoeken en waarnemingen gebruiken wij WrnPro (Zostera, 2020), versie 5.5.7.

2.1.4 Bezoeken

De volgende bezoeken zijn uitgevoerd:

Tabel 3: gegevens veldbezoeken vleermuisonderzoek

Onderzoeker	Functie ¹	Datum	Zon op/onder	Begintijd	Eindtijd	Temperatuur (°C)	Bewolking	Windrichting	Windkracht (Bft)	Neerslag (mm)
Lex van Lith Frenk van der Wal	z	23-05-2020	05:35	02:35	05:35	15	1/8 bewolkt	ZW	2	Geen
Frenk van der Wal Martijn van Oord	z, k	12-06-2020	21:55	21:55	00:25	18	6/8 bewolkt	ZW	2	Geen
Ruth van den Herik Martijn van Oord	z,k	13-07-2020	21:50	21:50	00:20	19	onbewolkt	NW	2	Geen
Martijn van Oord	mw	06-08-2020	21:17	00:00	02:00	19	1/8 bewolkt	Z	2	Geen
Martijn van Oord	mw, p	27-08-2020	20:35	00:00	02:00	14	3/8 bewolkt	W	2	Geen
Frenk van der Wal	p	15-09-2020	19:52	00:00	02:00	NO	8/8 bewolkt	NO	1	Geen

¹ z=zomerverblijf, k=kraamverblijf, p=paarverblijf, m=massawinterverblijf

Toelichting op de afbeelding

Impressie plangebied: kerkgebouw, noordelijke kijkrichting.

Zoals te zien in bovenstaande Tabel 3 is het vleermuisonderzoek geheel uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, 2017a) voor de soorten en functies omschreven in Tabel 2.

2.2 Huismus en gierzwaluw

Het huismusonderzoek is uitgevoerd conform het NGB Soortinventarisatieprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, 2017a) en het Kennisdocument huismus (Bijl2, 2017). Gezien de overzichtelijkheid van het plangebied en de te onderzoeken gebiedsfuncties, is het onderzoek uitgevoerd door één vogeldeskundige. In de meest geschikte periode (1 april tot en met 20 juni) is er gezocht naar zingende huismussen en andere gedragingen van huismussen die nest- en/of territoriumindicerend zijn. Omdat de activiteitspiek van huismus voornamelijk in de ochtend ligt, ronden wij de bezoeken altijd af voor 12 uur.

Idem is dit uitgevoerd voor de gierzwaluw, volgens het NGB Soortinventarisatieprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, 2017a) in de periode 1 juni tot en met 15 juli met drie veldbezoeken, startend vanaf 2 uur voor zonsondergang tot en met zonsondergang. Het veldwerk is uitgevoerd met behulp van een 10x42 verrekijker.

Tabel 4: gegevens veldbezoeken huismus- en gierzwaluwonderzoek

Onderzoeker	Soort ¹	Datum	Zon op/onder	Begintijd	Eindtijd	Temperatuur (°C)	Bewolking	Windrichting	Windkracht (Bft)	Neerslag
Willemien de Groot	HM	11-05-2020	05:52	09:00	11:00	8	3/8 bewolkt	N	4	Geen
Ruth van den Herik	HM	28-05-2020	05:30	09:30	11:30	16	onbewolkt	NO	3	Geen
Frenk van der Wal	GZ	12-06-2020	21:55	19:55	21:55	19	6/8 bewolkt	ZW	2	Geen
Ruth van den Herik	GZ	24-06-2020	21:59	19:59	21:59	28	onbewolkt	NO	4	Geen
Martijn van Oord	GZ	13-07-2020	21:50	19:50	21:50	23	onbewolkt	NW	2	Geen

¹ HM=huismus, GZ=gierzwaluw

2.3 Steenmarter

Het steenmarteronderzoek is uitgevoerd conform de Handreiking kleine marters (Bouwens, 2017). De voorkeursmethode voor de steenmarter is de cameraval. Er is één cameraval (Browning strike force HD pro btc-5hdp en Bushnell Bushnell Trophy Cam HD 20MP 119876) op de meest kansrijke plek geplaatst, namelijk de opening in de muur (zie Figuur 4). Tijdens het vooronderzoek zijn twee openingen in de muur aangetroffen. Echter, de de meest zuidelijk gelegen opening was bij nader inzien minder geschikt als ingang vanwege het kleine formaat in combinatie met de hoogte en de hoek die de eventuele steenmarter zou moeten maken om in de spouw te komen. Doordat het gat klein van formaat is zou de steenmarter een 90 graden hoek moeten maken, wat wel mogelijk is maar een eventuele steenmarter zou een voorkeur hebben voor de noordelijker gelegen opening doordat dit een groter gat is wat meer beschermt ligt achter de struiken en waarbij de toegang tot de

Toelichting op de afbeelding
Impressie plangebied: cameraval marteronderzoek.

spouw makkelijker te bereiken is. Daarnaast was er bij de meest zuidelijk gelegen opening geen mogelijkheid om de cameraval te bevestigen. Daarom is ervoor gekozen om alleen een camera te plaatsen bij het meest noordelijk gelegen gat. Daarnaast is het ook aannemelijk dat, indien de steenmarter gebruik maakt van de kleinere opening, deze ook gebruik zal maken van de grotere opening en op het aas af zal komen.

Drie weken na het plaatsen van de camera is de camera uitgelezen en zijn de batterijen vervangen. Weer drie weken later (zes weken na de start van het onderzoek) is de camera opgehaald en zijn de resultaten geanalyseerd. Omdat het onderzoek in de voortplantingsperiode van de steenmarter (eind maart t/m juni) heeft plaatsgevonden en gezien de geringe grootte van het plangebied, is de verwachting dat de trefkans zeer hoog is in het geval van vitale gebiedsfuncties zoals verblijfplaatsen. Bij het ontbreken van sporen is het daarom aannemelijk dat het plangebied **geen** essentiële functie heeft voor de steenmarter.

2.3.3 Bezoeken

De volgende bezoeken zijn uitgevoerd:

Tabel 5: gegevens veldbezoeken marteronderzoek

Bezoek	Onderzoeker(s)	Actie	Datum	Week
1	Amber Heitman	Plaatsen camera	16-04-2020	16 - 2020
2	Amber Heitman	Uitlezen camera en batterijen vervangen	07-05-2020	19 - 2020
3	Amber Heitman	Ophalen camera	29-05-2020	22 - 2020

Figuur 4: Onderzoeksopzet marteronderzoek (Bron luchtfoto: PDOK, 2018).

3. RESULTAAT & TOETSING

Onderstaand is per soort(groep) beschreven welke functies zijn aangetroffen. Het betreft een interpretatie van de waarnemingen uit het veld.

3.1 Vleermuizen

Zomer- en kraamverblijfplaatsen

Er zijn vier zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aangetroffen (zie Figuur 5). Aangenomen dient te worden dat deze ook als winterverblijf kunnen fungeren (BJ12, 2017). Zwermende individuen zijn ingetekend als vlak, omdat de exacte invliegopening niet zichtbaar was. Waarnemingen waar wel de exacte invliegopening is waargenomen zijn ingetekend als stip. Deze stippen zijn onderdeel van de aangegeven vlakken. Aan de noordzijde van het gebouw zijn twee zomerverblijfplaatsen aangetroffen, van de meest westelijk gelegen verblijfplaats is waargenomen dat er twee individuen uitvlogen uit de rand van de tweede verdieping. Van de twee meest oostelijk gelegen zomerverblijfplaatsen is niet duidelijk waar de individuen zijn ingevlogen. Per verblijfplaats zijn er twee zwermende individuen waargenomen, wat op een verblijfplaats duidt. Aan de zuidzijde van het gebouw is ook een zomerverblijfplaats aanwezig met maximaal 7 individuen. Hier is waargenomen dat er ook bij de rand van de tweede verdieping in ieder geval drie individuen zijn in- en uitgevlogen. Daarnaast is er vermoedelijk ook een individu ingevlogen in de rand van de eerste verdieping. Per bezoek varieerde het aantal vermoedelijke uitvliegers aan deze zijde tussen de 3 en 7. Foto's van de invliegopeningen zijn weergegeven in Bijlage 1.

Massawinterverblijfplaatsen

Er is geen massawinterverblijfplaats aanwezig in het gebouw. Tijdens het onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen zijn er geen waarnemingen van middernacht zwermende, of zelfs massawinterzwermende, dieren gedaan. Aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats kan uitgesloten worden.

Paarverblijfplaatsen

Er zijn twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig in het gebouw. De gewone dwergvleermuis patrouilleert gedurende zijn baltsvlucht in zijn territorium. Hierbij vliegen ze met name langs hun paarverblijf maar ook langs de randen van hun territorium (Barlow et al, 1997; Jones, 2009; Russ, 2012; Sachteleben et al., 2006). Deze territoria zijn in kaart gebracht (Figuur 4). De exacte locaties

Figuur 5: Aangetroffen beschermde functies vleermuisonderzoek. Per functie zijn het aantal individuen weergegeven (Bron luchtfoto: PDOK, 2018). Door in te zoomen wordt de inhoud beter zichtbaar.

van de paarverblijven konden niet worden vastgesteld. Aangenomen kan worden dat het paarverblijf zich ergens in het territorium bevindt. Ook hierbij dient aangenomen te worden dat deze verblijfplaatsen als winterverblijf kunnen fungeren (BJ12, 2017).

3.1.1 Toetsing

De aangetroffen verblijfplaatsen zullen vernietigd worden door uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden. Dit

betreft een overtreding van Artikel 3.5, lid 4, van de Wet natuurbescherming voor de gewone dwergvleermuis. Ook leidt het uitvoeren van de werkzaamheden tot het opzettelijk verstoren, wat een overtreding betekent van Artikel 3.5, lid 2, van de Wet natuurbescherming. Daarnaast is bij de werkzaamheden kans op het doden of verwonden van de gewone dwergvleermuis. Dit betekent een overtreding van Artikel 3.5, lid 1, van de Wet natuurbescherming voor de gewone dwergvleermuis betekenen. Hoe hiermee om dient te worden gegaan, is te lezen in hoofdstuk 4 (paragraaf aanbevelingen).

3.2 Huismus en gierzwaluw

Er zijn geen nestplaatsen van de huismus en gierzwaluw aangetroffen binnen het plangebied. In de wijk ten noorden en westen van het plangebied zijn wel meerdere nestplaatsen van de huismus en één nestplaats van de gierzwaluw aangetroffen (zie Figuur 6). Deze hebben geen binding met het plangebied. Daarnaast was het vogelhuisje binnen het plangebied in gebruik door de koolmees. Nestplaatsen van de koolmees zijn niet jaarrend beschermd.

3.2.1 Toetsing

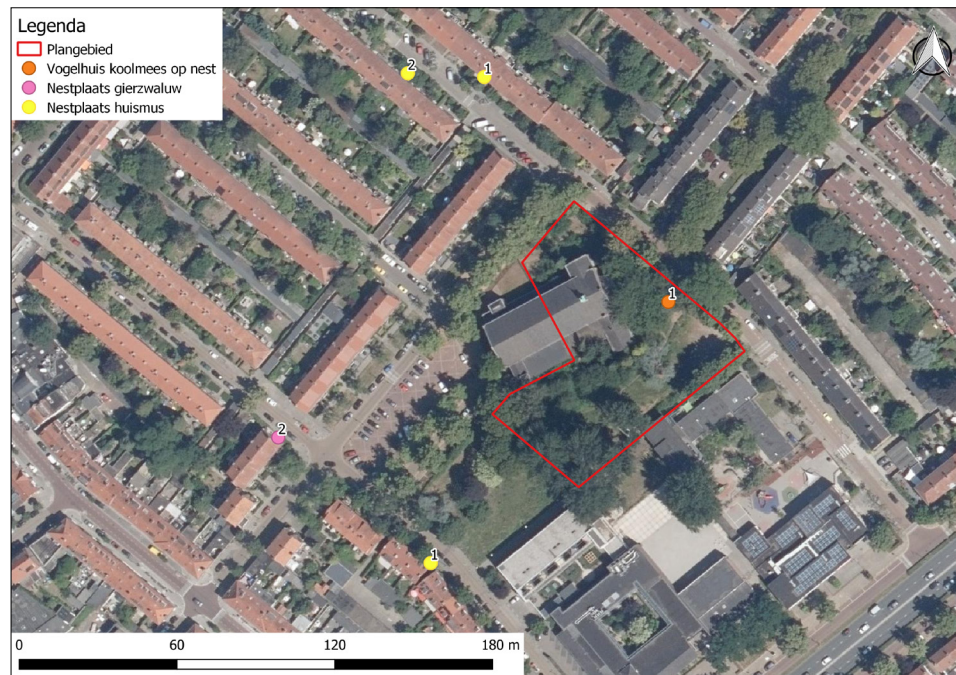
Er zijn geen jaarrend beschermde nestplaatsen aangetroffen binnen het plangebied. Werkzaamheden aan het gebouw binnen het plangebied zullen niet leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming voor de huismus en gierzwaluw.

3.3 Steenmarter

Er is geen steenmarter waargenomen op de cameraval. Omdat het onderzoek in de voortplantingsperiode van de steenmarter (eind maart t/m juni) heeft plaatsgevonden en gezien de geringe grootte van het plangebied, is de verwachting dat de trefkans zeer hoog is in het geval van vitale gebiedsfuncties zoals verblijfplaatsen. Aangezien sporen ontbreken is het daarom zeer aannemelijk dat het plangebied **geen** essentiële functie heeft voor de steenmarter.

3.3.1 Toetsing

Aanwezigheid van de steenmarter binnen het plangebied kan uitgesloten worden. Werkzaamheden aan het gebouw binnen het plangebied zullen niet leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming voor de steenmarter.

Figuur 6: Aangetroffen beschermde functies huismus- en gierzwaluwonderzoek. Per functie zijn het aantal individuen weergegeven (Bron luchtfoto: PDOK, 2018). Door in te zoomen wordt de inhoud beter zichtbaar.

4. CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

4.1 Conclusie

De conclusie geeft antwoord op de centrale vraag:

Is er bij uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden kans op overtreding van de Wet natuurbescherming voor de onderzochte soorten en functies?

Hieronder volgt een antwoord op de centrale vraag. In Tabel 6 is de conclusie samengevat.

Op basis van hoofdstuk 3 is de voorgenomen ontwikkeling naar verwachting in strijd met het onderdeel soortbescherming uit de Wet natuurbescherming.

Tabel 6: Samenvatting conclusie

Soort	Effect verwacht en vervolgstap nodig?	Overig/opmerking
Gewone dwergvleermuis	ja	zie paragraaf 4.3
Ruige dwergvleermuis	nee	zie paragraaf 4.2
Kleine dwergvleermuis	nee	zie paragraaf 4.2
Laatvlieger	nee	zie paragraaf 4.2
Gewone grootoorvleermuis	nee	zie paragraaf 4.2
Meervleermuis	nee	zie paragraaf 4.2
Huismus	nee	zie paragraaf 4.2
Gierzwaluw	nee	zie paragraaf 4.2
Steenmarter	nee	zie paragraaf 4.2

4.2 Geen vervolgstap nodig

Uit het onderzoek en de toetsing volgt dat er geen effect wordt verwacht op de ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis, huismus, gierzwaluw en steenmarter. Dit betekent dat er voor deze soorten geen vervolgstappen noodzakelijk zijn. Raadpleeg de quickscan om te zien of er voor andere soortgroepen nog maatregelen benodigd zijn.

4.3 Proces en vervolgtraject

Tijdens het onderzoek is aangetoond dat er beschermde soorten aanwezig zijn en een wetsovertreding te verwachten is. De ontwikkeling kan nog steeds doorgang vinden als een ontheffing verkregen wordt. Dit is normaliter de vervolgstap in het proces, als de voorgenomen werkzaamheden nog steeds uitgevoerd gaan worden.

4.3.1 Vraag een ontheffing aan en stel een activiteitenplan op

Vraag de ontheffing aan bij de provincie Noord-Brabant. Laat het activiteitenplan opstellen door een deskundige ecooloog, zodat alle benodigde informatie aangeleverd wordt bij het bevoegd gezag. In het activiteitenplan wordt een beoordeling gevraagd over het effect op de 'gunstige staat van instandhouding'. Ook dient passende compensatie concreet uitgewerkt te worden.

4.3.2 Doorlooptijd

Na het indienen van de ontheffingsaanvraag neemt de behandeling van het bevoegd gezag gemiddeld 20 weken in beslag. Het opstellen van een activiteitenplan kan veelal in zes tot acht weken plaatsvinden. Dit is echter sterk afhankelijk van snelheid waarmee informatie wordt aangeleverd, bijvoorbeeld over het belang van de ontwikkeling, maar ook over de locatie(s) van compensatie.

4.3.3 Gewenningstijd

De betreffende soort dient bij voorkeur ruim van te voren te kunnen wennen aan de te realiseren compensatie. Soms is een vastgestelde periode van toepassing, bijvoorbeeld bij vleermuizen. Habitus kan hierover adviseren en kan ondersteunen bij het tijdig realiseren van compensatie, zodat voorkomen wordt dat na de ontheffing gewacht moet worden op de gewenningsperiode.

4.3.4 Advies

Wij adviseren om een ontheffingsaanvraag op te starten, omdat wij verwachten dat de werkzaamheden altijd tot een effect op de verblijfplaats zal leiden. Tenzij voor een optie uit 4.3.5 wordt gekozen.

4.3.5 Overige opties

Wil je een ontheffingstraject voorkomen? Dan zijn er veelal twee opties mogelijk.

- Voer de werkzaamheden op zo'n wijze uit, dat verblijfplaatsen geen effect ondervinden. Dit is niet altijd mogelijk. Soms kan met het toepassen van maatregelen gerealiseerd worden dat de wet niet wordt overtreden. Er zal dan een ecologisch werkprotocol nodig zijn, waarin vastgelegd wordt op hoe gewerkt kan worden zonder de verblijfplaats(en) aan te tasten.
- Er wordt voor gekozen om de werkzaamheden niet uit te voeren. Dit is altijd een mogelijkheid. Indien de bovenstaande optie niet mogelijk is, zal een ontheffing toch benodigd zijn.

Toelichting op de afbeelding

Impressie plangebied: bosmuis bij cameravalonderzoek.

BRONVERMELDING

Alle bronnen zijn geraadpleegd op 20 oktober 2020.

Literatuur

- Barlow, K. & Jones, G. (1997). Function of pipistrelle social calls: field data and a playback experiment ([hyperlink](#)). *Animal behaviour* 53: 991-999.
- BIJ12 (2017). [Kennisdocument gewone dwergvleermuis](#)
- BIJ12 (2017). [Kennisdocument gewone grootoorvleermuis](#)
- BIJ12 (2017). [Kennisdocument ruige dwergvleermuis](#)
- BIJ12 (2017). [Kennisdocument huismuis](#)
- BIJ12 (2017). [Kennisdocument gierzwaluw](#)
- Bouwens, Sander (2017). [Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming](#).
- Jones, G. (2009). Differences in songflight calls between two phonic types of the vespertilionid bat *Pipistrellus Pipistrellus* ([hyperlink](#)). *Journal of Zoology* 241(2): 315 - 324.
- Netwerk Groene Bureaus (2017a). [Soortinventarisatieprotocollen](#)
- Netwerk Groene Bureaus (2017). [Vleermuisprotocol 2017](#)
- Russ, J. (2012). British bat calls: A guide to species identification.
- Sachteleben, J. & Helversen, von, O. (2006). Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat ([hyperlink](#)). *Acta Chiropterologica* 8(2): 391-401.

Software

- Elekon AG (2020). [Batexplorer 2.1](#).
- Peterson Elektronic (2019). [Batsound](#).
- Titley scientific (2020). [Anabat Insight](#).
- Zostera B.V. (2020). [WrmPro](#).

Geraadpleegde websites

www.zoogdierveniging.nl. Pagina's: [gewone dwergvleermuis](#), [ruige dwergvleermuis](#), [kleine dwergvleermuis](#), [meervleermuis](#), [gewone grootoorvleermuis](#), [laatvlieger](#), [steenmarter](#).
<https://www.vleermuizenindestad.nl/node/22.html>

BIJLAGE 1 - Relevante foto's

Figuur: Invliegopening van minstens drie gewone dwergvleermuizen met rode cirkel aangegeven. Het betreft de zomerverblijfplaats aan de zuidzijde van het gebouw. De verblijfplaats bevindt zich in de dakrand van de tweede verdieping.

Figuur: Vermoedelijke Invliegopening met rode cirkel aangegeven. Het betreft de zomerverblijfplaats aan de zuizijde van het gebouw. Vermoedelijk is er een vleermuis bij de dakrand van de eerste verdieping ingevlogen.

Over ons

Habitus is een vooruitstrevend advies- en onderzoeksbureau voor biodiversiteit en natuurwetgeving. Wij zijn als organisatie **betrokken** bij de klant. Wij zorgen door **constante ontwikkeling** van onze diensten voor verhoging van de tevredenheid van onze klanten over onze dienstverlening. Wij zijn experts met **passie** voor ons vak en zorgen voor een soepel traject door kwaliteitsdiensten te bieden. Wij helpen onze klanten met praktisch advies over biodiversiteit en beschermde soorten. Wij geloven in langdurige samenwerking met opdrachtgevers, partners en collega's op een wijze die wederzijds voordeel oplevert.

Onze missie en kernwaarden

Het is onze missie om **de biodiversiteit te beschermen en te verhogen**. Met het team van collega's werken we dagelijks in vele projecten met passie aan onze missie. Met wetgeving gerelateerde adviezen dragen we bij aan de bescherming van soorten en zo aan bescherming van biodiversiteit. Met biodiversiteitsadviezen dragen we gericht bij aan het verhogen van de biodiversiteit. Onze kernwaarden zijn:

- betrokken bij onze klanten
- constante ontwikkeling van onze dienstverlening
- passie voor natuur.

Klanttevredenheid en kwaliteit

Wij staan voor de kwaliteit die we leveren. Onder kwaliteit verstaan wij de mate waarin aan de klantverwachting wordt voldaan of wordt overtroffen. De klant is dus degene die bepaalt of wij kwaliteit leveren. Onze dienstverlening wordt door klanten gemiddeld met hoger dan een acht beoordeeld. Dit geeft aan dat we een passende invulling geven aan de klantverwachting. Wij vinden dat we in eerste instantie zelf aan de lat staan voor de te leveren kwaliteit. Om die reden hebben wij dan ook onze eigen kwaliteitseisen geformuleerd. In samenspraak met onze opdrachtgevers bepalen we de gewenste kwaliteit van een dienst.

Over ons logo

Libellen zijn prachtige insecten. Het is dan ook geen toeval dat we voor inspiratie voor ons logo geput hebben uit de fraaie en diverse vormen die de orde van libellen rijk is. Wist je bijvoorbeeld dat elke soort unieke vleugelkenmerken heeft?

De paarse kleuren zijn een combinatie van blauw (dat staat voor stabiliteit) en de energie van rood. Paars staat ook voor **passie** en wordt verder geassocieerd met kracht, waardigheid (royalty), creativiteit en ambitie.

